

ΑΡΧΑΙΑ

ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2019

A1α.

1. Λάθος
2. Σωστό
3. Σωστό
4. Λάθος
5. Σωστό

A1β.

1. («ἄτε δὴ οὖν ... τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα»)
2. («Ἀποροῦντι δὲ ... ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν»)
3. (« ἠπόρει ὅ,τι χρήσαιτο» - «ἀπορία οὖν σχόμενος ... Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὕροι»)
4. («τῷ δὲ Προμηθεΐ ... οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν»)
5. («καὶ ἐκ τούτου εὐπορία ... βίου γίννεται»)

B1.

Ο Πρωταγόρας συζητά στο σπίτι του Καλλία μαζί με τον Σωκράτη το αντικείμενο διδασκαλίας του σοφιστή που είναι η «ευβουλία». Ο πρώτος επιχειρώντας να αντικρούσει τη διαφωνία του φιλοσόφου που διατείνεται ότι αυτή δεν είναι δυνατό να διδαχθεί, ξεκινά την αφήγηση του μύθου που αφορά την αρχή της δημιουργία του ανθρώπου. Ο μύθος έχει ανθρωποκεντρική διάσταση γεγονός που διαπιστώνεται από την εξέλιξη του μύθου και μάλιστα από το παρόν

χωρίο του πλατωνικού διαλόγου που τιτλοφορείται με το όνομα του σοφιστή. Ο Πρωταγόρας διαγράφει τον χαρακτήρα του Επιμηθέα μετά την ολοκλήρωση της μοιρασιάς των ιδιοτήτων και μέσω των ενεργειών εκείνου.

Πιο συγκεκριμένα, από την αρχή του δοθέντος αποσπάσματος από το πρωτότυπο τονίζεται η κατάσταση φυσικής αδυναμίας στην οποία βρέθηκε ο άνθρωπος λόγω της απρονοησίας του Επιμηθέα, η οποία ήταν αποτέλεσμα της πνευματικής του κατωτερότητας. Ο σοφιστής τονίζει την κατωτερότητά του αυτή με σχήμα λιτότητας (**«οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεύς»**). Το όνομα «Ἐπιμηθεύς» παράγεται από το «ἐπιμηθής» που σημαίνει απερίσκεπτος, αυτός που σκέπτεται εκ των υστέρων, ο μη προνοητικός. Ο Επιμηθέας αποδεικνύεται ενθουσιώδης και επιπόλαιος, γιατί αναλαμβάνει, με τη θέλησή του, μόνος του ένα δύσκολο έργο, δηλαδή να μοιράσει στα ζώα (άλογα και έλλογα) τις δυνάμεις – ιδιότητες – που είναι απαραίτητες για τη ζωή τους. Παρουσιάζεται, όμως, σπάταλος στη μοιρασιά, απερίσκεπτος, χωρίς να έχει την ικανότητα να προγραμματίζει ολοκληρωμένα τη δραστηριότητα του. Η επιπολαιότητα στη διανομή των εφοδίων και η συνακόλουθη αμηχανία που ένιωσε διαφαίνεται από το γεγονός ότι, ενώ είχε μοιράσει με φροντίδα και σοφία τα απαραίτητα εφόδια στα άλογα όντα, διαπίστωσε - όταν ολοκληρώθηκε η μοιρασιά - ότι τα εφόδια εξαντλήθηκαν και ο άνθρωπος έμεινε **«ἀκόσμητος» («ἔλαθεν αὐτόν ... ἠπόρει ὄ,τι χρήσαιτο»)**.

Η συμβολική αποτίμηση του τρόπου, με τον οποίο ο Επιμηθέας μοίρασε τις φυσικές ιδιότητες στους ζωικούς οργανισμούς, αποκαλύπτει σταδιακά την πρωταγόρεια σκέψη. Η επιμηθειϊκή φάση, που αντιστοιχεί στον φυσικό χρόνο του βιολογικού σχηματισμού των ζωικών ειδών, ολοκληρώνεται με το ανθρώπινο είδος, το οποίο εμφανίζεται τελευταίο στη σειρά των ζωικών οργανισμών. Ως τελευταίο μένει **«ἀκόσμητον»**, που σημαίνει ότι έχει τα λιγότερα εφόδια εγγενώς, για να επιβιώσει ως είδος στη φύση. Συνεπώς, η φυσική κατάσταση του ανθρώπου κατά το στάδιο σχηματισμού των ειδών μπορεί να αποδοθεί με την έννοια της **«ἀπορίας»**, της φυσικής δηλαδή αδυναμίας και συγχρόνως της ανάγκης για εξεύρεση τρόπων και μέσων αντιμετώπισής της, κάτι που τονίζεται emphaticά με την επανάληψη των τύπων (**«ἠπόρει, ἀποροῦντι, ἀπορία»**). Ο άνθρωπος αναγκάζεται να αναζητήσει τον πόρο, τη λύση του προβλήματος και την υπέρβαση της δυσκολίας.

Από την άποψη αυτή ο Πρωταγόρας προβάλλει από την αρχή τη φυσική ένδεια του ανθρώπου, διότι, από τη στιγμή που ο άνθρωπος δεν διαθέτει φυσικά εφόδια αυτοσυντήρησης του είδους του, η ύπαρξή του εξαρτάται από τον ίδιο και όχι από τη φύση. Επίσης, ο

Πρωταγόρας θα οδηγηθεί με τον τρόπο αυτό λογικά στο διδακτό της αρετής και στη δικαίωση του ρόλου του ως δάσκαλου της «ευβουλίας».

B2.

Στο απόσπασμα που παρατίθεται από τον πλατωνικό « Πρωταγόρα » ο ομώνυμος με το έργο σοφιστής συνεχίζει την αφήγηση του μύθου που έχει ξεκινήσει ήδη από προηγούμενο σημείο του έργου. Στο δοθέν χωρίο έχει ολοκληρωθεί η μοιρασιά του Τιτάνα Επιμηθέα, ο ίδιος όμως αντιλαμβάνεται το σημαντικό σφάλμα του. Το ανθρώπινο γένος βρίσκεται σε κατάσταση «απορίας» - φυσικής δηλαδή αδυναμίας - επειδή εκείνος δεν το εφοδίασε με κανένα χαρακτηριστικό. Ο άνθρωπος επομένως οφείλει να εξεύρει μόνος του τους τρόπους και τα απαιτούμενα μέσα για να επιβιώσει από ενδεχόμενο αφανισμό.

Πιο αναλυτικά, έπειτα από την ολοκλήρωση του βιολογικού σχηματισμού των θνητών πλασμάτων και κατ' επέκταση του ανθρώπου, διαφαίνεται η πνευματική κατωτερότητα του Επιμηθέα (**«οὐ πάνυ τι σοφός»**), η οποία αναδεικνύεται και με σχήμα λιτότητας. Συγκεκριμένα, ενώ ο «αμαρτίνοος» Τιτάνας έχει εφοδιάσει όλα τα όντα με ιδιότητες, του διαφεύγει το γένος των ανθρώπων, κάτι που αντιλαμβάνεται εκ των υστέρων, αφού δηλαδή είχαν ξοδευτεί όλα τα χαρακτηριστικά που είχε στη διάθεσή του να μοιράσει στα όντα (**«Ἄτε δὴ οὖν ...ἀνθρώπων γένος»**). Ο Προμηθέας φτάνει την κατάλληλη στιγμή ως από μηχανής θεός, για να κάνει την προσυμφωνημένη επιθεώρηση και αντιλαμβάνεται αφενός την παράλειψη που συνέβη, αφετέρου την αμηχανία του αδελφού του να τη διαχειριστεί (**«καὶ ἥπορει ὄ,τι χρήσαιτο - ἀποροῦντι δὲ ... καὶ ἄοπλον»**). Οι άνθρωποι ήταν επομένως τα πιο ελλιπή όντα στην επιμηθεϊκή μοιρασιά, κάτι που συμβολίζεται στο απόσπασμα με τα επίθετα (**«γυμνόν - ἀνυπόδητον - ἄστρωτον - ἄοπλον»**).

Απαλλαγμένος από τη δίνη ενδοιασμών, πιεζόμενος όμως χρονικά (**« ἤδη δε καὶ ἡ εἰμαρμένη ἡμέρα ... ἐκ γῆς εἰς φῶς»**), ο γοργός στη σκέψη Προμηθέας κλέβει από το κοινό οίκημα του Ηφαίστου και της Αθηνάς την **«ἐντεχνον σοφίαν σύν πυρί»**, τη σοφία δηλαδή που εμπεριέχει την τέχνη, τη σοφία που συμπορεύεται με την

τέχνη. Αρχικά η έννοια της σοφίας έχει κυρίως να κάνει με τη δεξιότητα και την εμπειρία σε κάποια τέχνη, την αρχιτεκτονική, τη γλυπτική, τη μεταλλουργία, την ιατρική. Ο προσδιορισμός έντεχνος επιτρέπει εδώ στον Πρωταγόρα να διευκρινίσει επομένως πως αυτού του είδους τη σοφία εννοεί, και όχι αυτήν που συνδέουμε με τη γνώση των επιστημών και τη φιλοσοφία.

Με τον όρο αυτόν νοείται η δύναμη του ανθρώπινου νου, η οξύνοιά του και η εμπειρία του σε κάποια τέχνη, ιδιότητες που θα αποτελέσουν στη συνέχεια την υποδομή του υλικού πολιτισμού του. Αυτή παρουσιάζεται έμφυτη στον άνθρωπο, από την αρχή δηλαδή της δημιουργίας του. Η «έντεχνος σοφία», επομένως, αφορά την τεχνογνωσία, η οποία επιτρέπει στο ανθρώπινο είδος να προβεί σε επινοήσεις και εφαρμογές σωτήριες για τη ζωή του και που προωθούν την εν γένει παρουσία του στον κόσμο. Ενώ δηλαδή για τα υπόλοιπα ζωικά είδη η ανοδική πορεία από τη γη στο φως ήταν απλώς μια πορεία προς τη βιολογική ύπαρξη, για εκείνους πλέον η άνοδος αυτή συνιστά μια πορεία από τις εξαρτήσεις της βιολογικής ύπαρξης στην αυτονομία του νοήμονος όντος. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι τεχνικές γνώσεις εκφράζονται και με σημασιολογικά παρεμφερείς όρους, ως «περί τον βίον σοφία» και ως «έμπυρος τέχνη» (**«Τὴν μὲν οὖν περὶ τον βίον ... οὐκ εἶχεν – « εἰς δὲ τὰ τῆς Ἀθηνᾶς ... δίδωσι ἀνθρώπῳ»**). Ο Αβδηρίτης πρέπει να είχε στο μυαλό του αυτό που σήμερα αποκαλείται τεχνολογία, τηρουμένων βέβαια των αναλογιών.

Οι γνώσεις αυτές συνοδεύονταν από το *πῦρ*, την πρώτη μεγάλη πηγή ενέργειας και τη βάση όλων των τεχνολογικών προόδων που πέτυχε το ανθρώπινο γένος εκφραζόμενες συμβολικά από την αρμονική σύμπραξη των δύο θεών του Ηφαίστου και τις Αθηνάς. Η θεά Αθηνά αντιπροσωπεύει τη θεωρητική γνώση και συγκεκριμένα τις τεχνικές γνώσεις, ενώ ο Ήφαιστος αντιπροσωπεύει την πρακτική γνώση και συγκεκριμένα την εφαρμογή των τεχνικών γνώσεων της Αθηνάς με τη βοήθεια της φωτιάς «σὺν πυρί». Παρατηρείται ότι οι δύο θεοί αναφέρονται μαζί να φυλούν στο κοινό τους εργαστήριο τη βάση όλων των μετέπειτα ανθρωπίνων τεχνολογικών προτύπων. Άλλωστε και στη μυθολογία ήταν πολύ στενά συνδεδεμένοι. Μάλιστα, η Αθηνά ήταν παιδαγωγός του γιου του Ηφαίστου, Εριχθονίου. Υπήρχαν και πολλά κοινά ιερά σε όλη την Ελλάδα, όπως ο ναός της Αθηνάς και του Ηφαίστου στην Αθήνα και στην Ολυμπία, αλλά υπήρχαν και κοινές γιορτές όπως τα Απατούρια και τα Χαλκεία.

Ωστόσο, ενώ στα αρχικά σχέδια του πολυμήχανου Τιτάνα ήταν να αποσπαστεί από τον Δία και η πολιτική τέχνη, η γνώση δηλαδή που θα οδηγούσε τους ανθρώπους στον οργανωμένο κοινωνικό βίο. Αυτό

όμως δεν κατέστη δυνατό, αφενός επειδή οι φύλακές του Δία, το Κράτος και η Βία, προξενούσαν φόβο και αφετέρου επειδή λόγω της προηγηθείσας κλοπής των ιδιοτήτων από την κατοικία των δύο θεών του απαγορεύθηκε η είσοδος (**«την μὲν οὖν περί τον βίον ... φοβεραὶ ἦσαν»**). Η φύλαξη επομένως της πολιτικής τέχνης από τον πατέρα όλων των θεών καταδεικνύει την αξία της και συνάμα επιβεβαιώνει ότι αυτή δεν αποτελεί έμφυτο χαρακτηριστικό, όπως οι τεχνικές γνώσεις που δόθηκαν στον άνθρωπο την ίδια σχεδόν στιγμή με την γέννηση του, παρουσιάζεται, δηλαδή, ως στοιχείο έμφυτο σε αυτόν, ως ολοκληρωμένο σύνολο «a priori» που δίνονται από τον Προμηθέα στον άνθρωπο και όχι ως θησαύρισμα σταδιακής πείρας μέσα στους αιώνες που προσέφερε σημαντικά αγαθά στους ανθρώπους (**« καὶ ἐκ τούτου εὐπορία ... γίγνεται»**).

Από τα παραπάνω λοιπόν προκύπτει ότι η κατάκτηση των τεχνικών γνώσεων, που χαρακτηρίζεται σαν τιτανική πράξη κλοπής, συνέβη σε μια πρώιμη φάση, προκοινωνική και δείχνει τις τότε δυνατότητες του ανθρώπινου πνεύματος. Αντιθέτως, η πολιτική ήταν ακόμη απρόσιτη σχεδόν για εκείνους και κατακτήθηκε σε υστερότερη στιγμή της ιστορίας τους έχοντας διαμορφωθεί οι κατάλληλες συνθήκες.

B3.

- α. Σωστό
- β. Λάθος
- γ. Λάθος
- δ. Σωστό
- ε. Λάθος

B4.

εἰμαρμένη: μερίδιο

ἐξιέναι: εισιτήριο

ἔσχε: σχήμα

κλέπτει: κλεψύδρα

λαθών: λήθη

B5.

Ο Τιτάνας Προμηθέας αποτελεί μυθική μορφή της αρχαιότητας, καθώς το όνομά του έχει συνδεθεί με τη σωτήρια επέμβασή του να δωρίσει στους ανθρώπους την τεχνική γνώση και να συμβάλει στη μετέπειτα υλικοτεχνική τους πρόοδο. Στο απόσπασμα από το πρωτότυπο, η πρωταγόρεια ηθογράφηση του Προμηθέα συμπληρώνει εκείνη του Αισχύλου, όπως αναλύεται στο δοθέν μεταφρασμένο απόσπασμα του «Προμηθέα δεσμώτη». Ο τραγικός ποιητής καταγράφει στο έργο του την ηρωική αντίσταση του - αλυσοδομένου στον Καύκασο - Προμηθέα να υποκύψει στην επιθυμία του Δία.

Ειδικότερα, στον «Πρωταγόρα» ο σοφιστής, το όνομα του οποίου φέρει και ο παρών πλατωνικός διάλογος, περιγράφει τον «ποικιλόβουλο» Τιτάνα ως σωτήρα του ανθρώπινου γένους. Η ετυμολογία του ονόματός του, σύνθετη από τις λέξεις πρό + μητις (=σκέψη), υποδηλώνει αυτόν που σκέφτεται πριν κάνει κάτι, σταθμίζει τις συνέπειες και έπειτα προβαίνει σε πράξεις. Αποκαλείται «σοφώτατος των Τιτάνων», «αίολόμητις», βοηθός του Δία. Στον «Πρωταγόρα» περιγράφεται να φτάνει μετά την ολοκλήρωση της μοιρασιάς των ιδιοτήτων, για να την επιθεωρήσει, όπως ακριβώς του είχε ζητήσει ο αδελφός του, Επιμηθέας («**Ἄποροῦντι δὲ αὐτῷ ... ἐπισκεψόμενος τὴν νομήν**»). Παρατηρεῖ την κατανομή και συνειδητοποιεῖ τις αδυναμίες της («**ὄρᾳ τὰ μὲν ἄλλα ... καὶ ἄοπλον**»). Παρόλο που χρονικά πιέζεται λόγω της επικείμενης γέννησης των ἔμβιων οργανισμῶν, ο γοργός στη σκέψη Τιτάνας δρα καταλυτικά («**ἤδη δὲ καὶ ἡ εἰμαρμένη ... εἰς φῶς**»). Επεμβαίνει και κλέβει τις τεχνικές γνώσεις από το οίκημα του Ηφαίστου και της Αθηνάς και παρέχει τις τεχνικές γνώσεις στο γένος των ανθρώπων («**ἀπορία οὖν σχόμενος ... δωρεῖται ἀνθρώπῳ**»). Η έννοια της σοφίας έχει κυρίως να κάνει με τη δεξιότητα και την εμπειρία σε κάποια τέχνη, την αρχιτεκτονική, τη γλυπτική, τη μεταλλουργία, την ιατρική. Από τις ενέργειές του μπορεί να χαρακτηριστεί προνοητικός, διορατικός, σώφρων, συνετός και προσεκτικός. Η φιλανθρωπία του αναδεικνύεται και από την αρχική του πρόθεση να αφαιρέσει από την κατοικία του Δία και την πολιτική τέχνη, επιθυμία όμως που ἔμεινε ανολοκλήρωτη λόγω της απαγόρευσης εισόδου στην κατοικία του Δία («**Τῷ δὲ Προμηθεῖ ... ἦσαν**»).

Η περιγραφή του Προμηθέα ως ευεργέτη του ανθρώπου συμπληρώνεται και στο παράλληλο μεταφρασμένο χωρίο του Αισχύλου. Ειδικότερα, το ποιητικό υποκείμενο είναι ο ίδιος ο Προμηθέας, ο οποίος περιγράφει διεξοδικότερα, σε σχέση με τον πλατωνικό διάλογο, τα αγαθά που προσέφερε στον άνθρωπο. Οι ανέσεις που παρείχε στο ανθρώπινο γένος αφορούν κατακτήσεις

πρακτικές και μαντικές. Συγκεκριμένα, ο προνοητικός Τιτάνας υποστηρίζει ότι συνέβαλε στην πρόοδο της ιατρικής. Δηλώνει ότι «σκαρφίστηκε» μεθόδους ίασης των ανθρώπων, «γιατρικά», για να μπορέσουν εκείνοι να αντιμετωπίσουν τις ασθένειες (**«Και πριν απ' όλα ... όλες τις αρρώστιες»**) και «ταξινόμησε» την μαντική τέχνη (**«Και τα πολυάριθμα ... συναπαντήματα του δρόμου»**). Ο Προμηθέας προβάλλει με περισσή περιφάνεια και σιγουριά τα μέσα που δώρισε στους ανθρώπους, τονίζοντας ότι κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει τη σωτήρια συμβολή του (**« Να το έργο μου » - «Κανείς το ξέρω ... ανοηταίνει»**) καταλήγοντας στην απαρίθμηση διαφόρων ειδών πολύτιμων μετάλλων που παραχώρησε, όπως τον μπρούτζο, το σίδηρο, το ασήμι, το χρυσάφι. Αυτά αποτέλεσαν τη βάση των μετέπειτα τεχνολογικών προόδων και των τεχνών της μεταλλουργίας και της σιδηρουργίας (**« Και ό,τι πολύτιμο ... πριν από μένα»**). Όλες οι τέχνες, όπως παραθέτει, είναι παρακαταθήκη του ίδιου στους ανθρώπους (**« Με δυο λόγια ... του Προμηθέα»**).

Ο παραλληλισμός των δύο αποσπασμάτων αναδεικνύει την – πανθομολογούμενη – εξέχουσα συμβολή του Τιτάνα Προμηθέα στην πρόοδο του ανθρώπινου πολιτισμού, που καταγράφεται πολυπρισματικά σε διαφορετικά – ειδολογικά – μεταξύ τους έργα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας, όπως το φιλοσοφικό έργο του Πλάτωνα, αλλά και η τραγωδία του Αισχύλου. Η προμηθεϊκή επέμβαση καθίσταται αιώνιο σύμβολο του ανθρώπινου πνεύματος που διαρκώς τείνει προς τα άνω και αγωνίζεται για τη καλύτερευση.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1.

Εγώ μπορεί, λοιπόν, να είμαι απλός άνθρωπος, γνωρίζω όμως ότι καταρχάς είναι καλύτερα να μάθει κανείς το σωστό με βάση την ίδια τη φύση του, ενώ (είναι καλύτερα) κατά δεύτερο λόγο (να διδαχθεί) από όσους γνωρίζουν αληθινά κάτι σωστό και όχι από όσους κατέχουν την τέχνη της εξαπάτησης. Ίσως τα λόγια μου δε μοιάζουν με των σοφιστών· δεν επιζητώ όμως αυτό.

Γ2.

Στο απόσπασμα του «Κυνηγετικού» ο Ξενοφών επιδιώκει να παρουσιάσει τον εαυτό του ως δάσκαλο αληθινό και ουσιαστικό που διαφέρει από τους σοφιστές. Ειδικότερα, ισχυρίζεται πως οι σοφιστές δεν οδηγούν τους νέους στην αρετή (**«ἄγουσι δ' ἐπὶ τούναντίον»**), γιατί δεν υπάρχει κάποιος που να έχει γίνει ενάρετος από αυτούς (**«ὄντινα... ἐποίησαν»**). Μάλιστα, εκείνοι δεν παρέχουν συγγράμματα που μυούν τους νέους στην αρετή (**«οὔτε γράμματα παρέχονται»**), αλλά γράφουν για ζητήματα ανούσια που προσφέρουν μόνο απολαύσεις και όχι ηθική διαπαιδαγώγηση (**«ἀρετὴ δ' οὐκ ἔνι»**), άρα είναι μάταιη η προσδοκία πως μπορεί κάποιος να διδαχθεί κάτι από αυτούς. Εξαπολύει λοιπόν δριμεία κριτική (**«μέμφομαι μειζόνως»**) ο Ξενοφών σε βάρος τους. Τους επικρίνει ακόμη για το επιτηδευμένο ύφος τους (**«τὰ μὲν ῥήματα αὐτοῖς ἐζήτηται»**) και για το γεγονός πως δε διαθέτουν κάποιο απόφθεγμα - δίδαγμα που θα εκπαίδευε τους νέους στην αρετή (**«γνώμαι... οὐδαμοῦ»**). Συμπεραίνει, επομένως, πως είναι σάφρον να διδάσκεται κάποιος από όσους κατέχουν αληθινά τη γνώση και όχι από αυτούς που γνωρίζουν την τέχνη της εξαπάτησης (**«οἶδα... τέχνην ἔχόντων»**).

Γ3.α.

ἄνδρα: τούς ἄνδρας

ὄντινα: οὕστινας

γράμματα: γράμμα

ῶν: οὔ

Γ3.β.

ἑωράκαμεν: ἴδωμεν

ἐποίησαν: ποιήσωσι(ν)

παρέχονται: παράσχωσι(ν)

Γ4.α.

Στην υπόθεση υπάρχει **εἰ + ευκτική ενεστώτα (ἔχοιεν)** και στην απόδοση ἔχουμε δυνητική ευκτική **ἂν παιδεύσειε**. Το είδος του υποθετικού λόγου είναι η απλή σκέψη του λέγοντος.

Η μετατροπή στο είδος του προσδοκωμένου γίνεται ως εξής:

(ἔάν + υποτακτική → οριστική μέλλοντα)

ὀνόματα μὲν γὰρ οὐ παιδεύσει, γνῶμαι δε, ἔάν καλῶς ἔχωσιν

β. Στο δοθέν απόσπασμα υπάρχει παθητική σύνταξη [εντοπίζεται αττική σύνταξη με υποκείμενο (οἱ σοφισταί) σε πληθυντικό αριθμό και ρήμα (γέγραπται) σε ενικό αριθμό].

Προκειμένου να τονιστεί το πρόσωπο που ενεργεί, η σύνταξη θα μετατραπεί σε ενεργητική:

Αὐτοί (ἢ οἱ σοφισταί / οὔτοι) γεγράψασιν πολλά